

Mobil Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarı Piyasa Analizi

Kamuoyu Görüşüne Açılan BTHK Taslak Raporu

Yayın Tarihi: 16 Mayıs 2025
Görüş için son geri dönüş tarihi: 4 Temmuz 2025
Ref: 2025/PA7-V1.0

İçerik

İÇERİK.....	İ
1. GİRİŞ.....	3
2. RAPOR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEN HİZMETLER VE PAZARDAKİ GENEL DURUM.....	5
2.1. Rapor kapsamında değerlendirilen hizmetler	5
2.2. Pazardaki Genel Durum	7
2.2.1. Mobil Ses Pazarı ve Sabit Ses Pazarının Karşılaştırılması.....	7
2.2.2. Mobil Ses Pazarındaki Oyuncuların Karşılaştırılması.....	9
2.2.3. Karşılaştırma Sonucu	12
3. İLGİLİ PAZAR TANIMI	13
3.1. Perakende Mobil Ses Pazarı.....	13
3.2. Toptan Mobil Ses Pazarı.....	14
3.3. Diğer Hususlar	17
4. ÇAĞRI SONLANDIRMA PAZARINDA DÜZENLEME GEREKSİNİMİ	18
4.1. Üçlü Kriter Testinin Uygulanması	19
4.2. Sonuç	19
5. REKABET DEĞERLENDİRMESİ	21
5.1. Rekabet Değerlendirme Yaklaşımı.....	21
5.2. Mobil Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarında Rekabet	22
5.2.1. Sonlandırma Pazarlarında Pazar Gücünün Başlıca Kaynakları	22
5.2.2. Mevcut Rekabet Yapısı	22
5.2.3. Potansiyel Rekabet Yapısı	22
5.2.4. Dengeleyici Alım Gücü	23
5.3. EPG Sonucu	23
6. ÖNERİLEN YASAL DEĞİŞİKLİKLER.....	24
6.1. Mevcut Yapının Gözden Geçirilmesi	24
6.1.1. Fiyat Kontrolü Yükümlülüğü.....	24

6.1.2. Erişim Yükümlülüğü	25
6.1.3. Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü	25
6.1.4. Şeffaflık Yükümlülüğü	26
6.1.5. Muhasebe ayrımı yükümlülüğü	26
6.2. Öneriler	26
7. SONUÇ.....	28
EK 1: KAMUOYU GÖRÜŞÜ SORULARI	29

1. Giriş

Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu, bundan sonra 'Kurum' olarak adlandırılacak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Elektronik haberleşme sektörünü düzenleme ve denetleme fonksiyonunun bağımsız bir idari otorite tarafından yürütülmesi amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 29 Aralık 2011 tarihli yirmi dördüncü birleşiminde oybirliğiyle kabul olunan "Elektronik Haberleşme Yasası" çerçevesinde kurulmuştur.

Kurum, Yasa'nın 34'üncü maddesinin 7'nci fıkrasında belirtilen *"İlgili piyasaların tanımlanmasını, piyasa analizlerinin yapılmasını ve uygun ve orantılı düzeltici tedbirlerin belirlenmesini içine alan piyasa inceleme süreci, Kurum tarafından, en az iki yılda bir veya ihtiyaç hissedildiğinde yapılır"* hükmü çerçevesinde "Mobil Şebekede Çağrı Sonlandırma Piyasa Analizi" çalışmasını güncellemek üzere görevlendirilmiştir.

Yine Yasa'nın 33'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında *"KKTC'de Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerle tutarlı düzenleyici uygulamalar geliştirilmesini ve bu Yasanın söz konusu ülkelerdeki eşdeğer mevzuatın uygulanmasıyla tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla bu ülkelerin ilgili düzenleyici makamlarıyla iş birliği yapar."* ibaresi geçmektedir. Bu çerçevede Kurum Avrupa Birliği'nin çağrı sonlandırma ücretleri ve pazar analizi uygulamalarını dikkate alır ve örnek uygulama olarak değerlendirir. Benzer bir diğer ibare "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin 6'ncı fıkrasının (Ç) bendinde Kurum'un sonlandırma ücretlerini, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin uygulamalarını uygun olduğu ölçüde dikkate alarak belirleyebileceği ve/veya üst sınır koyabileceğini belirtilmektedir.

Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu maddesinin 7'nci fıkrasında *"Kurum piyasa analizlerine yönelik olarak, en az 30 (otuz) iş günü süre vermek suretiyle Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşünü almak zorundadır. Kurum, piyasa analizlerine yönelik Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşü alınmasına ilişkin dokümanları, Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşleri sonrası değerlendirmeleri içeren dokümanları ve piyasa analizleri sonucunda getirilen yükümlülükleri ihtiva eden nihai piyasa analizi dokümanlarını internet sitesinde yayımlar"* ifadesine yer verilmektedir. Kamuoyu görüşünün alınmasına ilişkin süreç 16 Mayıs 2025 tarihinde başlayacak olup, işbu piyasa analizinde yer alan değerlendirmelere yönelik görüş ve önerilerinizin 4 Temmuz 2025 tarihine kadar aşağıdaki adrese iletilmesi gerekmektedir:

Bilgi Teknolojileri Haberleşme Kurumu

Rauf Raif Denктаş Caddesi, Aydemet, Lefkoşa

Yapılan değerlendirmelerle ilgili olarak her türlü görüş ve öneriye açık olunmakla birlikte, piyasa analizi çalışmalarında geri dönüşlerden azami şekilde istifade edilebilmesi için her bir görüş veya önerinin piyasa analizi içerisinde yer alan ilgili soru numarası referans gösterilerek gerekçeleri ile yazılması gerekmektedir. Görüş ve önerilerin gerekçeli bir şekilde sunulması büyük önem arz etmekte olup, gerekçesiz olarak sunulan görüş veya önerilerin dikkate alınmayacağının bilinmesi gerekir.

Piyasa analizine ilişkin olarak kamuoyundan alınacak yorum ve neriler Kurum'un internet sitesinde yayımlanacaktır. Bu bakımdan, gönderilecek cevaplarda tarafların gizli kalmasını istedikleri ticari sır niteliğindeki kısımların da ayrıca belirtilmesi gerekmektedir.

Alınan görüş ve önerilerin değerlendirilmesini müteakip Kurumumuz, mobil şebekede ağrı sonlandırma pazarına ilişkin görüşleri gözden geçirecek ve kamuoyu görüşlerini içeren bir piyasa analizi dokümanı yayınlayacaktır. İdari işlemlerin açıklığı ve şeffaflık ilkesi gereği, piyasa analizine görüş gönderen tarafların isimleri de yer alacaktır.

Kamuoyu görüşünün alınmasına ilişkin bu piyasa analizi belgesi, aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır:

- ▶ Bölüm 2, rapor kapsamında değerlendirilecek olan mobil şebekede ağrı sonlandırma pazarı ve bu pazardaki genel durum;
- ▶ Bölüm 3, ilgili pazar tanımları kapsamında ele alınacak ürün/hizmetlerin coğrafi boyutu ve söz konusu pazarı teşkil edebilecek ürün/hizmetlerin ikame edilebilirliği;
- ▶ Bölüm 4, mobil şebekede ağrı sonlandırma pazarında düzenleme gereksinimine ilişkin değerlendirmeler ve üçlü kriter testi;
- ▶ Bölüm 5, ilgili piyasanın analiz edilmesine yönelik yaklaşımlar ve söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunup bulunmadığına ilişkin görüşler;
- ▶ Bölüm 6, mobil şebekede ağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcısına getirilen mevcut yükümlülükler ve önerilen yasal değişiklikler,
- ▶ Bölüm 7, sonuç.

2. Rapor Kapsamında Değerlendirilen Hizmetler ve Pazardaki Genel Durum

2.1. Rapor kapsamında değerlendirilen hizmetler

Avrupa Komisyonu'nun 2003 yılında yayımlanan Tavsiye Kararında¹ 16 no'lu pazar "*Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı*" olarak tanımlanmaktaydı. 17 Aralık 2007 tarihinde, Komisyon tarafından yeniden düzenlenerek yayımlanan yeni Tavsiye Kararında (2007/879/EC)² ise, söz konusu tanımlar değiştirilmemiş, toptan 7 no'lu pazarın "*Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı*" olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık Avrupa Komisyonu, 2020/2245 numaralı Tavsiye Kararında³ sabit ve mobil sonlandırma ücretlerinde Birlik çapında uygulanacak tavan sabit ve mobil sonlandırma ücretlerinin altını çizerek söz konusu pazarları ilgili pazar olmaktan çıkarmıştır. Yine aynı Tavsiye Kararında, 22nci madde altında, Ulusal Düzenleyici Kurumların (NRA) kendi ulusal koşullarında "üçlü kriter testi"ni karşıladığına kanaat getirdikleri pazarları analiz edebileceğinin altı çizilmiştir.

Mobil şebekelerde sunulan sonlandırma hizmeti, çağrının santralden son kullanıcının mobil telefonuna kadar taşınması ile gerçekleşir. Şema 2-1'de görüldüğü üzere, sabit veya mobil şebekeden mobil şebekeye doğru başlatılan herhangi bir çağrı, çağrıyı başlatan (A) operatörünün şebekesinden (B) operatörünün şebekesine iletilerek (B) operatörü tarafından sonlandırılmaktadır. Bu bağlamda, (A) operatörü Arayan Taraf Öder⁴ prensibi çerçevesinde (B) operatörüne çağrı sonlandırma ücreti öder. Mobil şebekede çağrı sonlandırma kullanılan ağ teknolojisinden (2G, 3G ya da 4G) bağımsız olarak iki şekilde olabilir:

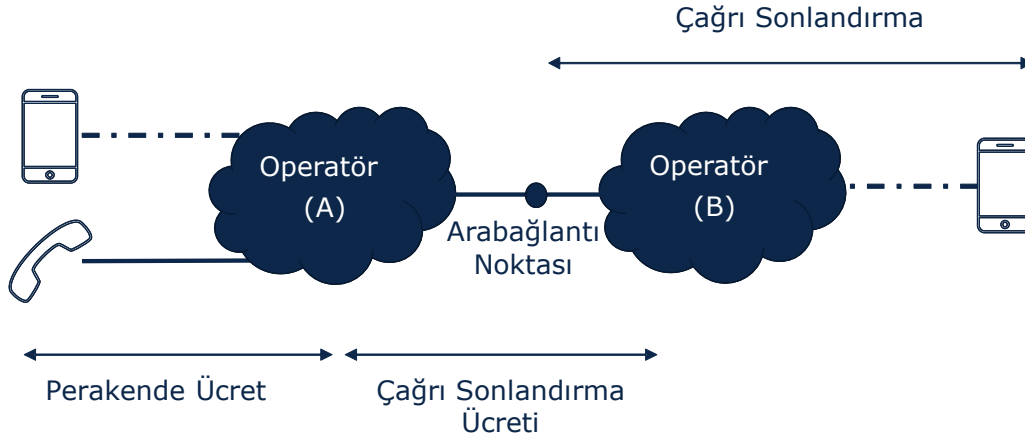
- ▶ Sabit şebekeden mobil şebekeye
- ▶ Mobil şebekeden mobil şebekeye

¹ Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2003/311/EC.

² Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

³ Commission Recommendation (EU) 2020/2245 of 18 December 2020 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council establishing the European Electronic Communications Code

⁴ Calling Party Pays

Şema 2-1: Mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmeti

Bu bağlamda ses sonlandırma hizmeti, "her bir şebekeye tahsis edilen E164 numaralarına⁵ yapılan kişiden kişiye aramaların sonlandırılması" olarak tanımlanmış, bir şebeke operatörünün alan taraf öder ilkesinin kullanıldığı ücretsiz telefon gibi katma değerli servislerine yapılan aramalar pazar kapsamı dışında tutulmuştur. Söz konusu pazar tanımına ek olarak, sonlandırma hizmetinin aşağıda belirtilen maddeleri de kapsamı kararlaştırılmıştır:

- ▶ Ara bağlantı noktasından (nokta dahil olacak şekilde) gelen çağrılar son kullanıcının şebeke sonlandırma noktasına (NTP) iletimi
- ▶ Sabit yer değişimi yapabilen (nomadic) hizmetlere yapılan aramaları ve acil aramaları

Yukarıda belirtilen Pazar kapsamından, aşağıdaki tanımların çıkartılması gerektiği kararlaştırılmıştır:

- ▶ Makineden makineye iletişim çağrıları
- ▶ WhatsApp gibi yönetilmeyen (unmanaged) OTT ve VoIP gibi hizmetleri (çoğunlukla kapalı kullanıcı grubu bazında kullanılmakta olduğundan)

Mobil şebekede hizmet veren haberleşme sağlayıcıları 2G ve 3G şebekelerinde ses iletimine ek olarak farklı alternatif iletişim hizmetleri de sunmaktadırlar. Bu hizmetler ve detayları aşağıdaki gibidir;

- ▶ SMS (Short Messaging Service, Kısa Mesaj Hizmeti) – Kısa mesaj, 2G şebekeler ile başlamış ve kullanıcıların aralarında 160 karaktere kadar yazılı mesajlar yollamalarına olanak tanıyan bir uygulamadır. Aynı servis 3G şebekelerde de desteklenmektedir.
- ▶ MMS (Multimedia Messaging Service, Çoklu Ortam Mesaj Hizmeti) – 2G ve 3G şebekelerinde abonelerin mobil cihazları ile fotoğrafı, sesli, animasyonlu ve videolu mesajlar yollamasına olanak tanıyan hizmettir.

⁵ Genel anahtarlamalı telefon şebekesine aboneleri numaralandırmak için kullanılan CCITT standardı

- Data – İnternet Protokolünü kullanarak, mobil cihaz üzerinden veri gönderimi ve alımı yapılması.

Yukarıda ismen belirtilmiş olan ürün pazarlarının özellikleri, ilgili AB tanımları ile uyumlu bulunmuştur. İşbu dokümanda söz konusu hizmetlerden mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmeti incelenecek olup, müteakiben anılan hizmete ilişkin ilgili pazarda EPG'ye sahip işletmeciler ile bu işletmecilere getirilecek yükümlülükler tespit edilecektir.

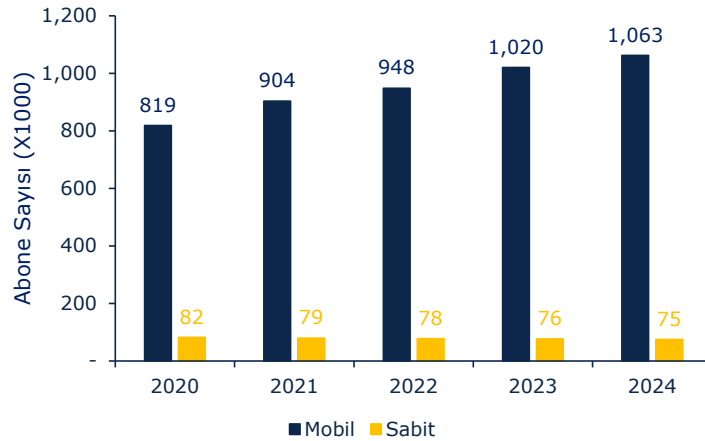
2.2. Pazardaki Genel Durum

KKTC'de iki tanesi mobil (Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim) ve bir tanesi sabit (Telekomünikasyon Dairesi) olmak üzere toplam üç haberleşme sağlayıcısı bulunmaktadır. Bu alt bölüm, mobil ses sonlandırma pazarındaki genel durumu analiz etmektedir. Analiz, aşağıdakileri içermektedir:

- Mobil Ses Pazarı ve Sabit Ses Pazarının Karşılaştırılması
- Mobil Ses Pazarındaki Oyuncuların Karşılaştırılması
- Karşılaştırma Sonucu

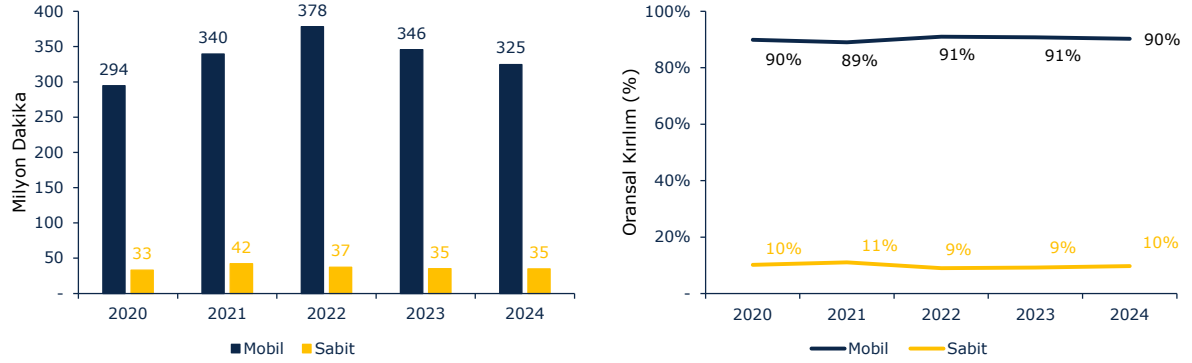
2.2.1. Mobil Ses Pazarı ve Sabit Ses Pazarının Karşılaştırılması

Şema 2-2'de sabit ve mobil toplam abone sayıları gösterilmiştir. Bu verilere göre, 2020-2024 yıllarında sabit abone sayısı azalırken, mobil abone sayısı artmıştır.

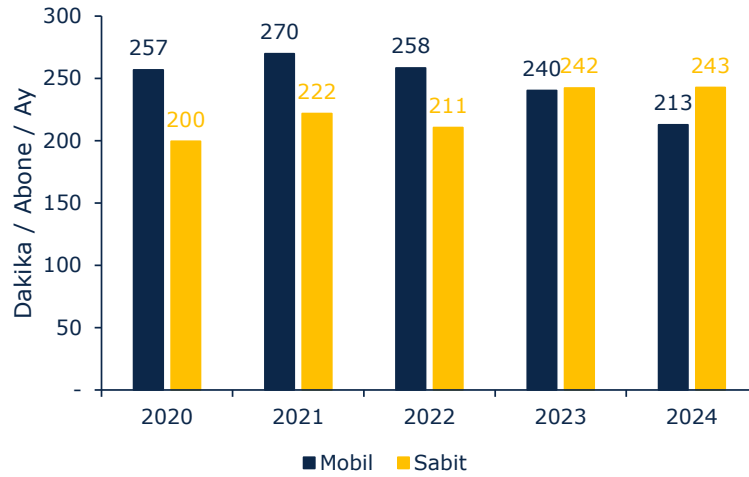
Şema 2-2: 2020-2024 Mobil ve Sabit Dönem Sonu Abone Sayıları [Kaynak: BTHK]

Şema 2-3'te de mobil ve sabit şebekedeki toplam gelen trafik miktarında 2020 yılından bu yana önce artma sonra azalma gerçekleştiği, sabit mobil trafik oranının da nispeten sabit kaldığı görülmektedir.

Şema 2-3: 2020-2024 Yılları Mobil ve Sabit Toplam Gelen Trafik ve % Dağılımı [Kaynak: BTHK]

Şema 2-4'te görüldüğü üzere mobil şebekede abone başına toplam trafik, son senelerde görece olarak azalan bir eğilim göstermektedir. Söz konusu düşüş, WhatsApp, Skype gibi OTT⁶ uygulamalarının dünyada kullanımının gitgide artarak popülerleşmesinin mobil ses pazarına etkisi niteliğinde olup, çağrı sonlandırma pazarının gelecekte daralabileceğine işaret etmektedir.

Şema 2-4: 2020-2024 yılları mobil ve sabit abone başına toplam trafik dağılımı⁷ [Kaynak: BTHK]

⁶ Over the top

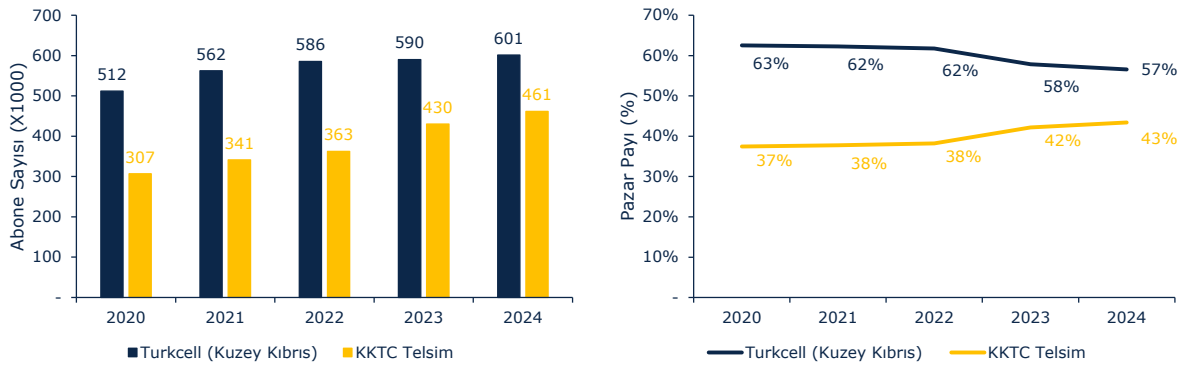
⁷ Abone başına toplam trafik, toplam trafik miktarının mobil için bir önceki sene sonu (4üncü çeyrek) ve veri noktasına konu sene sonu (4üncü çeyrek) ortalama aktif ön ödemeli ve faturalı ses abone sayısına, sabit için ise bir önceki sene sonu (4üncü çeyrek) ve veri noktasına konu sene sonu (4üncü çeyrek) ortalama aktif toplam ses abone sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.

2.2.2. Mobil Ses Pazarındaki Oyuncuların Karşılaştırılması

KKTC’de Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim olmak üzere, iki mobil operatör hizmet vermektedir. Bu alt bölüm, söz konusu operatörleri abone sayıları, giden ve gelen trafik miktarları ve gelirleri bakımından karşılaştırmaktadır.

Dönem Sonu Abone Sayılarının Karşılaştırılması

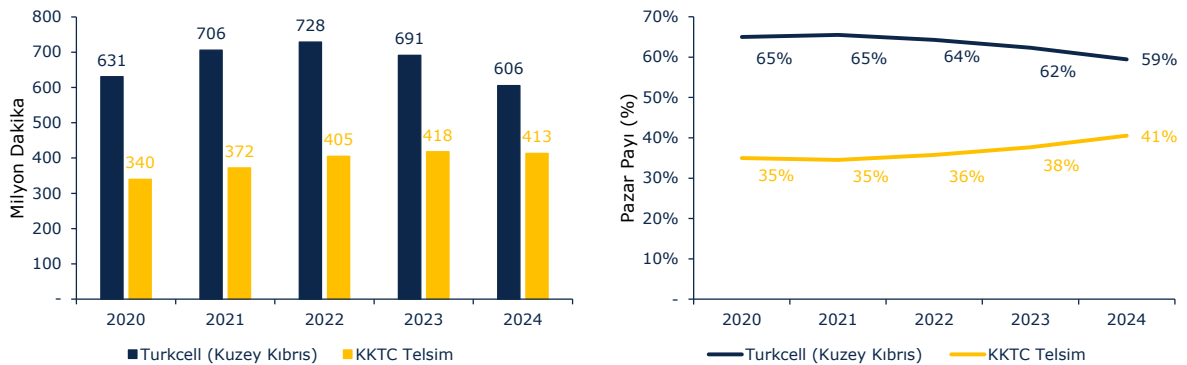
Şema 2-5 üzerinden de görüldüğü üzere her iki haberleşme sağlayıcısının da dönem sonu abone sayısı 2020’den bu yana artmıştır. Kuzey Kıbrıs Turkcell’in abone pazar payı düşmekte iken, KKTC Telsim’in Pazar payı artmıştır.

Şema 2-5: Turkcell ve Telsim 2020-2024 Dönem Sonu Abone Sayıları ve % Dağılımı [Kaynak: BTHK]

Toplam Giden Trafiğin Karşılaştırılması

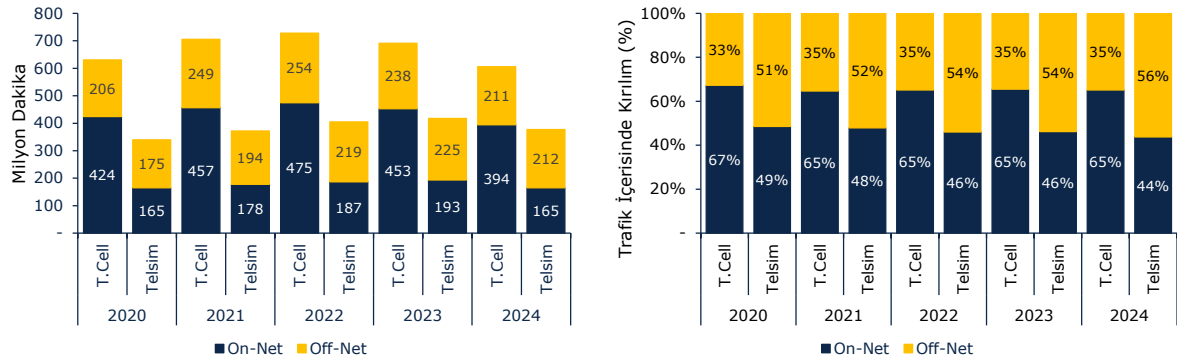
Şema 2-6 üzerinden, her iki haberleşme sağlayıcısının giden trafik miktarlarının 2020-2024 yılları arasında değişimi gösterilmiştir. Giden trafik miktarlarındaki operatör bazında pazar payı incelendiğinde, KKTC Telsim’in pazar payının artmakta olduğu gözlemlenmektedir.

Şema 2-6: Turkcell ve Telsim 2020-2024 Toplam Giden Trafik ve % Dağılımı [Kaynak: BTHK]

Aşağıda Şema 2-7’de giden trafiğin On-Net ve Off-Net kırılımları, sırasıyla milyon dakika ve toplam giden trafik içerisindeki payları bazında gösterilmektedir. Buradan, Turkcell Kuzey Kıbrıs’ın hem On-Net, hem de Off-Net giden ses trafiğinin, KKTC Telsim’in On-Net ve Off-Net giden ses trafiğinden fazla olduğu görülmektedir.

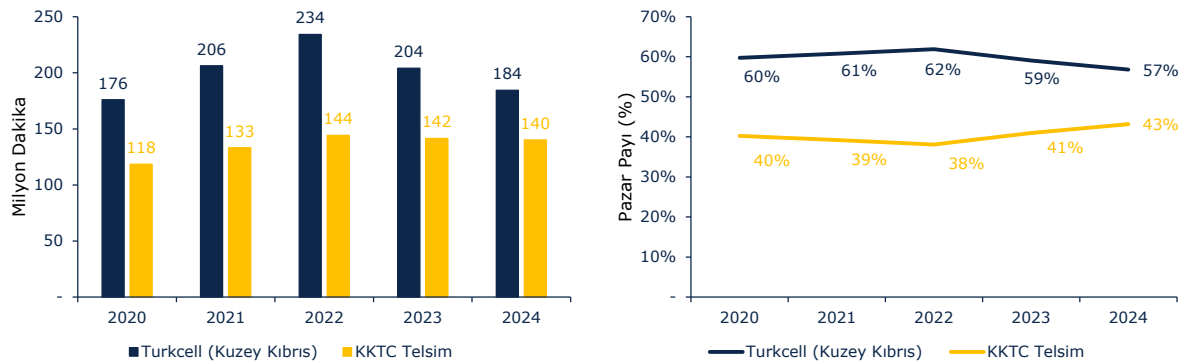
Kuzey Kıbrıs Turkcell’in, KKTC Telsim’e kıyasla daha fazla abonesi bulunmasıyla paralel olarak, On-Net giden ses trafiğinin daima Off-Net giden ses trafiğinden fazla olduğu gözlemlenmektedir. Benzer şekilde, KKTC Telsim’in de Off-Net giden ses trafiği, KKTC Telsim’in On-Net giden ses trafiğinin üzerindedir.

Şema 2-7: Turkcell ve Telsim 2020-2024 toplam giden trafik, On-Net ve Off-Net bazında Dakika ve % Dağılımları [Kaynak: BTHK]

Toplam Gelen Trafiğin Karşılaştırılması

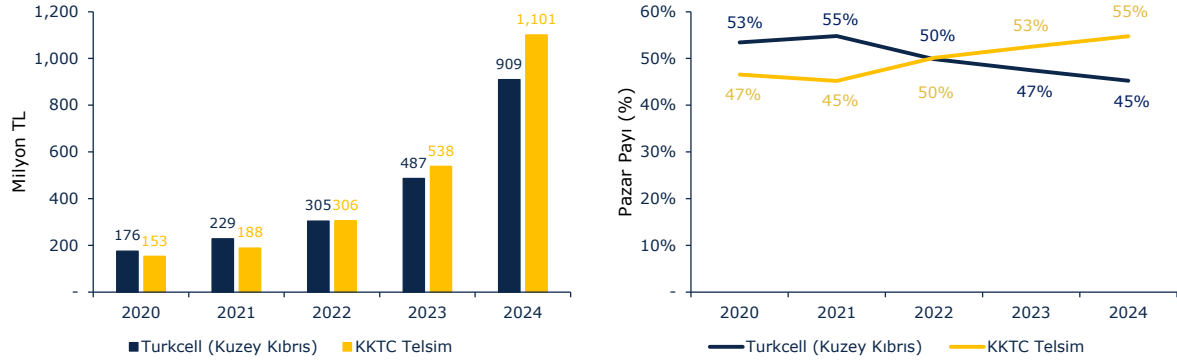
Gelen trafik miktarı da 2020-2022 seneleri arasında artış gösterdikten sonra 2024 senesine kadar düşme eğilimi göstermiştir. KKTC Telsim’in giden-gelen trafik eğilimleri incelendiğinde de benzer bir durum gözlemlenmekte olup giden-gelen trafik miktarı 2022-2023 senesine kadar artış gösterip 2024 senesinde düşüş yaşamıştır.

Şema 2-8: Turkcell ve Telsim 2020-2024 Toplam Gelen Trafik ve % Dağılım [Kaynak: BTHK]

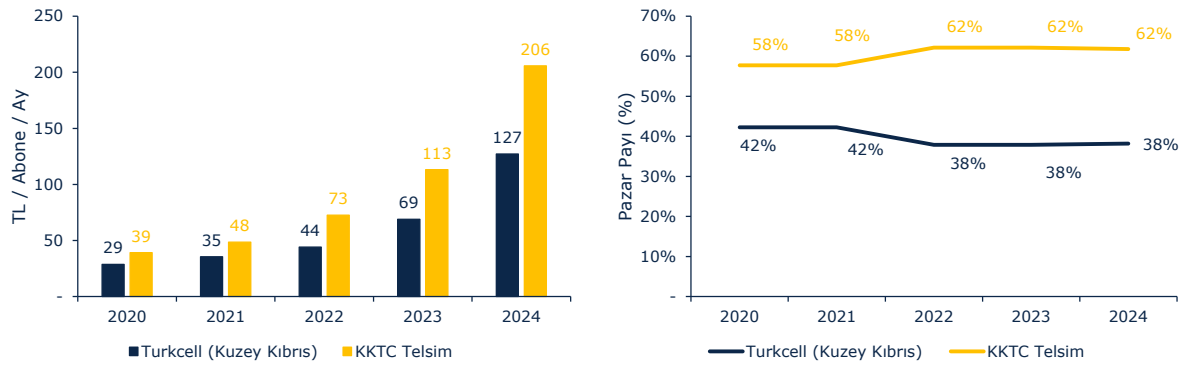
Gelirlerin Karşılaştırılması

Şema 2-9’da iki mobil haberleşme sağlayıcısının toplam gelirleri gösterilmektedir. Bu verilere göre hem Turkcell Kuzey Kıbrıs’ın hem de KKTC Telsim’in yıllık gelirlerinde 2020-2024 yılları arasında artış yaşanmıştır.

Şema 2-9: Turkcell ve Telsim 2020-2024 Yıllarındaki Toplam Gelirleri ve % Dağılımı [Kaynak: BTHK]

Şema 2-10, her iki mobil haberleşme sağlayıcısının abone başına ortalama gelirini⁸ göstermektedir. Abone sayısı ve trafiği KKTC Telsim’den yüksek olan Kuzey Kıbrıs Turkcell’in abone başı gelirlerinin, KKTC Telsim’in her daim altında kaldığı gözlemlenmekte olup Kuzey Kıbrıs Turkcell’in iştirakleri altında da gelir kaydediyor olabileceği değerlendirilmektedir.

Şema 2-10: Turkcell ve Telsim 2020-2024 Yıllarındaki Abone Başına Toplam Aylık Gelirleri [Kaynak: BTHK]

⁸ Abone başına aylık toplam gelirler, toplam gelirlerin ortalama şimdiki dönem ve bir önceki dönem 4üncü çeyrek abone sayılarına (Kayıtlı Toplam Abone (2G + 3G + 4G)) bölünmesiyle elde edilmiştir. Örneğin, 2024 senesi için abone başına aylık toplam gelirler, 2024 senesinde elde edilen gelirlerin 2024 4üncü çeyrek ve 2023 4üncü çeyrek ortalama abone sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.

2.2.3. Karşılaştırma Sonucu

Genel olarak sabit ve mobilde, abone başına gelen trafik ve operatör bazında toplam giden-gelen trafik eğilimlerinden yola çıkarak (bkz. "Mobil Ses Pazarı ve Sabit Ses Pazarının Karşılaştırılması", "Toplam Giden Trafiğin Karşılaştırılması" ve "Toplam Gelen Trafiğin Karşılaştırılması"), internet şebekesi üzerinden ses hizmetleri kullanımının (VoIP⁹, OTT vb.) KKTC'de gitgide önem arz etmeye başladığı ve geleneksel ses hizmetleri hacminde daralmaya sebep verdiği düşünülmektedir. VoIP ve OTT gibi internet şebekesi üzerinden sağlanan ses hizmetlerinin giderek yaygınlaşmasında ve mobil ses hizmetlerinin trafik bazında hacminde 2023 senesinden itibaren yaşanan düşüşte, 7 Eylül 2023 tarihinden itibaren kullanıma sunulan 4G teknolojisinin¹⁰ etkili olduğu düşünülmektedir.

⁹ Voice Over Internet Protocol

¹⁰ 30 Nisan 2025 tarihinde şu linkten alındı: <https://www.kktcell.com/4-5g>

3. İlgili Pazar Tanımı

Bu rapordaki pazar analizi çalışmasında değerlendirilecek KKTC'deki toptan mobil ses pazarını tanımlamadan önce tüm mobil ses pazarını bütünsel bir bakış açısı ile irdelemek ve perakende mobil ses pazarı ile toptan mobil ses pazarı arasındaki ilişkiyi daha iyi açıklamak için, perakende mobil ses pazarı Bölüm 3.1'de, toptan mobil ses pazarının tanımı ve tanımlanan pazar içerisinde dahil edilecek servislerin analizi Bölüm 3.2'de ele alınmıştır.

3.1. Perakende Mobil Ses Pazarı

KKTC'de faaliyet gösteren tüm mobil haberleşme sağlayıcıları, tüketicilere ister faturalı ister faturasız olsun, tek bir sözleşme/ servis paketi altında ses, SMS, erişim ve veri hizmetlerini sunmaktadır. Farklı haberleşme sağlayıcılarındaki çeşitli mobil servislere erişmek için birden fazla SIM ya da abonelik olması çok verimli ve kullanışlı olmayacağından bu tip farklı servisleri içeren paketleri kaldırmak tüketiciler için tercih edilmeyecektir. Bu bağlamda bu hizmetlerin her biri haberleşme sağlayıcılar tarafından bir grup perakende hizmetin parçası olarak sunulmaktadır.

Perakende mobil servis paketleri aşağıdaki hizmetleri kapsar:

- ▶ Erişim (yerel ve uluslararası dolaşım)
- ▶ Sesli Arama
- ▶ SMS
- ▶ Mobil Veri Hizmeti

Yukarıdaki hizmetler hem faturasız hem de faturalı mobil hizmetler için fonksiyonel olarak benzer servis seviyesi sunduğundan bu iki ürün grubu (faturalı ve faturasız) aynı pazar içinde değerlendirilmektedir.

Fakat, aynı durum sabit ve mobil şebekelerdeki servisler için geçerli değildir. Örneğin, sabit ve mobil ses hizmetlerinin, sabit ve mobil şebekelerin teknik ve fonksiyonel farklılıkları dikkate alındığında, farklı pazarlarda ele alınmasının gerekli olduğu görülmüştür.

Coğrafi Pazar Tanımı

İlgili "coğrafi pazar" tanımı, pazarda sunulan ürün ve hizmetlerin arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen olduğu ve komşu alanlardaki şartların yeterli derecede farklı olması nedeni ile ayırt edilebilir nitelikte olduğu coğrafi alanı

anlatmaktadır. Perakende mobil ses hizmetlerine talebin KKTC'nin farklı bölgelerinde önemli farklar gösterdiği gözlemlenmemektedir. Coğrafi pazarın sınırları, mobil telefon hizmetleri verilen KKTC pazarının bütününe ifade etmektedir. Bu bölge haricinde yer alan ve ayırt edilebilen farklılıklara sahip komşu bölgeler ve özel bölgeler (askeri bölgeler) araştırma konusu içerisine dâhil edilmemektedir.

Hukuki veya çevresel faktörler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmet sunumunu etkilememekte olup, hizmet sunulması gereken bölge, tüm ulusal sınırları kapsamaktadır. Ayrıca; perakende hizmet fiyatları ülke içerisinde değişik alt coğrafi bölgelerde farklılıklar göstermemektedir. Raporun başında belirtilen ülke ve pazar özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda ve ilgili paydaşlarla olan görüşmeler dikkate alındığında, KKTC perakende pazarının bütünsel ele alınmasının daha doğru olacağına karar verilmiştir.

3.2. Toptan Mobil Ses Pazarı

Mobil şebekede erişim hizmetleri, farklı şebekelere bağlı kullanıcılar arasında iletişim sağlanması amacı ile işletmecilerin birbirlerinden aldıkları hizmetleri ifade etmektedir. Söz konusu hizmetler, perakende müşteriler yerine, işletmecilerin birbirlerine sundukları hizmetler olması nedeni ile "toptan hizmetler" olarak tanımlanmaktadır. SMS ve çağrı sonlandırma hizmetleri işletmecilerin birbirlerine sunmuş oldukları toptan sonlandırma hizmetlerdir. İşbu rapor, yalnızca toptan çağrı sonlandırma pazarını kapsamakta olup SMS sonlandırma pazarına dair analizleri içermemektedir.

Tüm mobil haberleşme sağlayıcıları, şebekelerine yapılan aramaların sonlandırılmasından sorumludur. Gelen bir çağrının, sonlandığı haberleşme sağlayıcısının şebekesi dışındaki bir şebekede sonlanması teknik olarak mümkün değildir. Bu nedenle, tüm haberleşme sağlayıcıları sesli aramaları kendi şebekelerinde sonlandırma konusunda tekel durumundadırlar. Sonlandırma hizmetleri için pazar tanımı yapılırken ülkemizde geçerli Arayan Taraf Öder¹¹ prensibi göz önünde bulundurulmaktadır. Buna göre, çağrıyı başlatan tarafın çağrının tüm maliyetini karşılaması söz konusudur.

İlgili pazar kapsamında ele alınacak ürün/hizmetlerin hem coğrafi boyut hem de ikame edilebilirlik temelinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, pazarın ikame ürünleri içerecek şekilde genişletilmesinin gerekip gerekmediğini belirlemek için öncelikle pazarda herhangi bir doğrudan kısıtlamanın olup olmadığını analiz etmek gerekir. Bu bağlamda, aşağıdaki çıkarımlara ulaşılmaktadır:

¹¹ Calling Party Pays

► **SMS Sonlandırma:**

SMS sonlandırma hizmetinin talep yönlü olarak çağrı sonlandırma hizmeti ile ikame edilmesi, tüketiciler açısından mümkün olmayıp iki hizmet birbirine tamamlayıcı hizmetler olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu durum, arz yönlü ikame açısından da geçerli durumdadır. Bu bakımdan, SMS sonlandırma hizmeti ile çağrı sonlandırma hizmeti birbirine tamamlayıcı hizmetler olup aynı pazar kapsamında değerlendirilememektedir.

Soru 1: SMS sonlandırma hizmetinin mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında değerlendirilmemesine katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

► **2G, 3G ve 4G Şebekelerde Çağrı Sonlandırma Hizmeti:**

Çağrı sonlandırma hizmetinin 2G, 3G veya 4G şebekeler üzerinden verilmesi, tüketici nezdinde bir farklılığa sebebiyet vermemektedir. Öte yandan, hizmet sağlayıcılar, herhangi bir çağrıyı, kendi şebekesinde olduğu sürece 2G, 2G veya 4G şebekede sonlandırabilmektedir. Bu sebepten ötürü, arz yönlü ikame önemli değildir. 2G, 3G ve 4G çağrı sonlandırma hizmetleri aynı pazar kapsamında değerlendirilmektedir.

Soru 2: 2G, 3G ve 4G çağrı sonlandırma hizmetlerinin aynı pazar kapsamında değerlendirilmesine katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

► **Sabit ve Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmetinin Aynı Pazar Kapsamında Değerlendirilebilirliği:**

Mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmetinden faydalanan kullanıcılar çağrılarını yalnızca mobil şebekede sonlandırabileceklerinden, sabit çağrı sonlandırma hizmeti, mobil şebekede çağrı sonlandırmaya bir alternatif teşkil etmemekte, talep yönlü ikame bulunmamaktadır.

Mobil şebekede çağrı sonlandırma ücretlerinin artması durumunda, sabit hizmet sunan bir haberleşme sağlayıcının kısa vadede ve düşük maliyetle mobil şebekede hizmet sunan bir haberleşme sağlayıcısına geçiş yapabilmesi mümkün değildir. Bundan dolayı mobil ve sabit şebekelerde çağrı sonlandırma hizmetleri farklı pazarlarda değerlendirilmelidir. Arz yönlü ikame bulunmamaktadır.

Soru 3: Sabit ve mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin ayrı pazarlar kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

► **VoIP Ses Hizmetlerinin Mobil Çağrı Sonlandırma Kapsamında Değerlendirilebilirliği:**

Bir sesli aramanın kaynağından bağımsız olarak, sonlandırılmasında talep tarafının ikame etkisi yoktur. Mobil şebeke haberleşme sağlayıcısı, kendi numara aralığına yapılan aramaların sonlandırılması ve bu numaraların kullanıcıları hususunda daima tekele sahiptir. Bu sebeple, VoIP çağrısının mobil haberleşme sağlayıcısı tarafından kontrol edilen bir numarada sonlandırılması durumunda, bu çağrı, kaynağı ne olursa olsun, aynı pazar kapsamında değerlendirilebilecektir. Buna karşıt, söz konusu VoIP hizmetlerinin genellikle uygulama tabanlı olması ve kapalı bir kullanıcı bloğu tarafından kullanılması, çağrı sonlandırma hizmeti ile VoIP hizmetlerinin aynı pazar kapsamında değerlendirilemeyeceğine işaret etmektedir.

Soru 4: VoIP hizmetlerinin mobil çağrı sonlandırma pazarında değerlendirilmemesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Coğrafi Pazar Tanımı

İlgili 'coğrafi pazar' tanımı, pazarda sunulan ürün ve hizmetlerin arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen olduğu ve komşu bölgelerdeki şartların yeterli derecede farklı olması nedeni ile ayırt edilebilir nitelikte olduğu coğrafi alanı anlatmaktadır. Toptan mobil ses hizmetlerine talebin KKTC'nin farklı bölgelerinde önemli farklar gösterdiği gözlemlenmemektedir. Coğrafi pazarın sınırları, mobil telefon hizmetleri verilen KKTC pazarının bütününe ifade etmektedir. Bu bölge haricinde yer alan ve ayırt edilebilen farklılıklara sahip komşu bölgeler ve özel bölgeler (askeri bölgeler) araştırma konusu içerisine dâhil edilmemektedir.

Hukuki veya çevresel faktörler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmet sunumunu etkilememekte olup, hizmet sunulması gereken bölge, tüm ulusal sınırları kapsamaktadır. Ayrıca; hizmet fiyatları ülke içerisinde değişik alt coğrafi bölgelerde farklılıklar göstermemektedir. Raporun başında belirtilen ülke ve pazar özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda ve ilgili paydaşlarla olan görüşmeler dikkate alındığında, KKTC toptan pazarının bütünsel ele alınmasının daha doğru olacağına karar verilmiştir.

Soru 5: Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

3.3. Diğer Hususlar

İşbu raporun "2.1: Rapor kapsamında değerlendirilen hizmetler" bölümünde de belirtildiği üzere, mobil ses sonlandırma hizmeti "her bir şebekeye tahsis edilen E164 numaralarına¹² yapılan kişiden kişiye aramaların sonlandırılması" olarak tanımlanmış ve bir şebeke operatörünün alan taraf öder ilkesinin kullanıldığı ücretsiz telefon gibi katma değerli servislerine yapılan aramalar pazar kapsamı dışında tutulmuştur. Söz konusu pazar tanımına ek olarak, sonlandırma hizmetinin aşağıda belirtilen maddeleri de kapsamı kararlaştırılmıştır:

- ▶ Ara bağlantı noktasından (nokta dahil olacak şekilde) gelen çağrıların son kullanıcının şebeke sonlandırma noktasına (NTP) iletimini
- ▶ Sabit yer değişimi yapabilen (nomadic) hizmetlere yapılan aramaları ve acil aramaları

Yukarıda belirtilen kapsamdan, aşağıdaki tanımların çıkartılması gerektiği kararlaştırılmıştır:

- ▶ Makineden makineye iletişim çağrıları
- ▶ WhatsApp gibi yönetilmeyen (unmanaged) OTT ve VoIP gibi hizmetler (çoğunlukla kapalı kullanıcı grubu bazında kullanılmakta olduğundan)

¹² Genel anahtarlamalı telefon şebekesine aboneleri numaralandırmak için kullanılan CCITT standardı

4. Çağrı Sonlandırma Pazarında Düzenleme Gereksinimi

Pazar tanımlamaları, tek başına pazar analizini tamamlamak için yeterli değildir. Buna ek olarak, pazarda etkin rekabetin olup olmadığını da inceleyerek pazarda düzenleme gereksinimi olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Avrupa Komisyonu'nun 2007 yılında yayınladığı Tavsiye Kararı'na¹³ (2007/879/EC) göre aşağıda sıralanan üç kriterin hepsini birlikte sağlayan pazarlara öncül (ex-ante) düzenlemeler getirilmelidir. Bu kriterlerden herhangi birinin sağlanmaması durumunda piyasa öncül düzenlemeye tabi değildir.

Üçlü kriter testi aşağıdaki unsurları içerir:

- ▶ Piyasaya giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engel veya engellerin olması,
- ▶ Piyasa yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağıının beklenmemesi ve
- ▶ Rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermede yetersiz olması.

Aynı kriterler, ilgili Yasa altında yayımlanmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu maddesinde de yukarıda belirtildiği şekilde yer almaktadır. Bundan yola çıkarak, işbu piyasa analizinin pazarı için ilgili test gerçekleştirilmiş ve sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

¹³ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

4.1. Üçlü Kriter Testinin Uygulanması

Giriş engelleri	Pazar yapısı eğilimi	Rekabet yasasının yeterliliği
- Her mobil haberleşme sağlayıcısı, abonelerine erişimi kendi mobil şebekesinde kontrol eder. - Hiçbir haberleşme sağlayıcısı kendi şebekesinden başka bir şebekedeki çağrılar için çağrı sonlandırma sağlayamaz. - Mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarına girişte yüksek ve geçici olmayan engeller bulunmaktadır. Yalnızca E164 numarasının atandığı şebeke operatörü, kendi şebekesinde bu numaraya yapılan aramaları sonlandırabilir.	- Arayan taraf öder prensibi uyarınca, sonlandırma yapan haberleşme sağlayıcılarına sonlandırma ücretlerini düşürmek için rekabetçi bir baskı uygulanamaz. - Mobil şebeke haberleşme sağlayıcısı, kendi şebekesinde toptan çağrı sonlandırma pazarında, %100 pazar payına sahiptir. - Haberleşme sağlayıcısının gücünün kısıtlanabileceği bir durum yoktur. - Bu pazarda etkin rekabet yönünde bir eğilim yoktur.	- Bu pazardaki rekabet eksikliği, yalnızca düzenlenmiş ücretlerle giderilebilecek sistemik ve yapısal bir sorundur. - Yalnızca var olan rekabet yasasının uygulanması, bu pazardaki orantısız gücü kontrol etmek için yetersiz kalacaktır.

Tablo 1: Üçlü Kriter Testinin Uygulanması

4.2. Sonuç

Yukarıda belirtilen analize dayanarak BTHK, mobil çağrı sonlandırma pazarındaki operatörlerin (Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim) hepsi için üçlü kriter testinin üç kriterinin de karşılandığı sonucuna varmıştır. Bu nedenle, bu piyasa öncül düzenlemeye duyarlıdır.

Yukarıda belirtilen yaklaşım, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen standart piyasa inceleme süreciyle aynıdır. Bu süreç, Komisyonun çağrı sonlandırma pazarlarının İlgili Pazarlara ilişkin hem 2007 hem de 2014 tavsiyelerinde İlgili Pazarlar (Relevant Markets) olduğuna karar vermesine yol açmıştır. Ancak Avrupa Komisyonu, 2020'de İlgili Pazarlar konusundaki tavsiyesini revize ederken farklı bir görüş benimsemiştir. Bu incelemede,

çağrı sonlandırma pazarlarının artık İlgili Pazar olmadığına kararı verilmiştir. Komisyon esasen şunu savunmaktadır:

- ▶ 2021'de Avrupa Elektronik İletişim Kodu (European Electronic Communications Code) aracılığıyla AB çapında geçerli sonlandırma ücretlerinin getirilmesi, artık sonlandırma pazarlarında rekabetçi sonuçların olduğu anlamına gelmektedir;
- ▶ 2. Kriter artık AB'de karşılanmamaktadır; ve
- ▶ Sektöre özel öncül (ex-ante) düzenleme artık gerekli değildir.

BTHK, Avrupa Komisyonu'nun yaklaşımını gözden geçirmiş ve bu yaklaşımın KKTC'de benimsenmesi için uygun olmadığı sonucuna varmıştır. Bunun yerine, KKTC'nin yukarıda belirtilen üçlü kriter testinin standart uygulamasını kullanmaya devam etmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Soru 6: Üçlü kriter testi ile mobil çağrı sonlandırma pazarı ile ilgili belirlenen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

5. Rekabet Değerlendirmesi

KKTC'deki mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında, analiz edilmesi gereken bir sonraki husus bu pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcısının Etkin Piyasa Gücü'ne sahip olup olmadığının değerlendirmesini yapmaktır.

Yasa'nın birinci kısım genel kurallar başlığı altında 'Etkin Piyasa Gücü', "*bir elektronik haberleşme şebekesinin bir haberleşme operatörünün bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, ilgili elektronik haberleşme piyasasında rakipleri, müşterileri ve nihai olarak, tüketicilerden belirgin ölçüde bağımsız hareket edebilmesine imkân veren ekonomik güç*" olarak tanımlanmaktadır. Kurum, ilgili piyasada faaliyet gösteren EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarını tespit etmek amacı ile "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün ilgili bölümlerini takip etmektedir.

Pazarda EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcısının olup olmadığı değerlendirilirken temel alınan husus, ilgili haberleşme sağlayıcısının tek başına ya da başka bir haberleşme sağlayıcısıyla birlikte pazardaki ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüdür. Bu kapsamda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcısının tespitinde öncelikli olarak pazar payı dikkate alınmakta ve istisnai durumlar hariç genellikle yüksek orandaki (%50'nin üzerindeki) pazar payına sahip bir haberleşme sağlayıcısının bulunması durumunda söz konusu haberleşme sağlayıcısı EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcısı olarak belirlenmektedir.

5.1. Rekabet Değerlendirme Yaklaşımı

Rekabet değerlendirmesinin amacı pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcısının EPG'ye sahip olup olmadığının değerlendirmesini yapmaktır. EPG "*rakiplerinden, müşterilerinden ve nihayetinde tüketicilerden bağımsız davranabilme gücü*" olarak

tanımlanabilir. Rekabet değerlendirme yaklaşımı, ilgili her pazardaki rekabet seviyesinin analizini gerektirir ve şu unsurları içerir:

- ▶ Sonlandırma Pazarlarında Pazar Gücünün Başlıca Kaynakları
- ▶ Mevcut Rekabet Yapısı
- ▶ Potansiyel Rekabet Yapısı
- ▶ Dengeleyici Alım Gücü

5.2. Mobil Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarında Rekabet

5.2.1. Sonlandırma Pazarlarında Pazar Gücünün Başlıca Kaynakları

Üçlü kriter testinin sonuçlarında da belirtildiği üzere her şebeke operatörü, çağrı sonlandırma hizmetlerinin sağlanmasında tekel gücüne sahiptir. Bu tekel gücü, numara blokları bireysel şebeke operatörlerine tahsis edildiğinden ve aramalar için ücretlendirme yapılırken¹⁴ arayan taraf öder ilkesi¹⁵ kullanıldığından ortaya çıkmaktadır. Bir son kullanıcı belirli bir numara bloğundaki bir numarayı aradığında, bu aramanın tamamlanmasının tek yolu, aramanın numara bloğu sahibinin şebekesi üzerinden yönlendirilmesi ve numara bloğu sahibi tarafından sonlandırılmasıdır. Numara bloğu sahibi, numara bloğundaki numaralara yapılan aramaların sonlandırılması konusunda bir tekele sahiptir. Çağrının sonlandırılması, sonlandırılan şebekenin, başlatan şebekeye uygulayacağı bir sonlandırma ücretinin maliyetini oluşturmaktadır.

5.2.2. Mevcut Rekabet Yapısı

Çağrı sonlandırma hizmeti sunan tüm haberleşme sağlayıcıları, kendi şebekelerinde aramaların sonlandırılmasında %100 pazar payına sahiptir. Bu sebeple, mobil şebekede çağrı sonlandırma operatörleri etkin piyasa gücüne sahiptir.

5.2.3. Potansiyel Rekabet Yapısı

Yeni haberleşme sağlayıcılarının ilgili piyasaya girebilme potansiyelleri, potansiyel rekabet olarak adlandırılır. Etkin rekabetin olduğu koşullarda, haberleşme sağlayıcıları, fiyatlarını, piyasadaki diğer oyuncuları da temel alarak belirlemektedirler. Daha önceki bölümlerde değinildiği gibi mobil telefon şebekelerinde bulunan aboneler yönünde çağrı sonlandırma hizmetine toptan seviyede uygulanabilir olarak değerlendirilebilecek arz veya talep yönlü

¹⁴ KKTC ve AB’de olduğu gibi

¹⁵ Çağrıyı alan taraf öder ilkesinden ziyade

ikame hizmet bulunmamaktadır. İlgili hizmeti, çağrının sonlanacağı şebekenin haberleşme sağlayıcısı dışında verebilecek başka bir haberleşme sağlayıcısı bulunmamaktadır.

Buna ek olarak, piyasa analizi çalışmasının yürütüldüğü dönemde, mobil şebekelerde çağrı sonlandırma pazarı piyasa dinamiklerini değiştirecek, herhangi bir teknolojik değişim beklenmemektedir.

5.2.4. Dengeleyici Alım Gücü

Çağrı sonlandırma hizmetinin doğasından ötürü, çağrıyı sonlandıran haberleşme sağlayıcısı tekel konumunda bulunmakta, diğer haberleşme sağlayıcıları, söz konusu hizmeti başka bir kanaldan tedarik etme şansına sahip olamamaktadır. Bahsi geçen kısıtlama, mobil şebeke yönüne çağrı yapmak isteyen toptan müşterilerin pazarlık gücünü sınırlı seviyede tutmaktadır. Buna göre, Kurumun yapmış olduğu değerlendirmeler ışığında, kısa veya orta dönemde, dengeleyici alım gücünün çağrı sonlandırma pazarında etkin olacağı düşünülmemektedir.

Soru 7: Mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcılarının EPG'ye sahip olup olmadığının tespitinde uygulanan rekabet değerlendirme yaklaşımına katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

5.3. EPG Sonucu

Turkcell Kuzey Kıbrıs, KKTC Telsim ve mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmeti sunabilecek diğer mobil haberleşme sağlayıcıları, KKTC'deki mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin piyasa gücüne sahiptir.

Soru 8: Mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmeti sunan tüm haberleşme sağlayıcılarının, mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

6. Önerilen Yasal Değişiklikler

Bu piyasa analizi sonucunda etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcılarının saptanması, pazarda rekabetin yeterli seviyede olmadığını göstermektedir. Pazarda rekabeti teşvik etmek amacıyla Kurum'un çeşitli önlemler alması gerekmektedir. Bir haberleşme sağlayıcısının EPG ile tanımlanması, kullanıcıların zararına istisnai ve dışlayıcı davranışlarda bulunma kabiliyetine sahip olduğu anlamına gelir. Bu durumda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarında karşılaşılabilecek temel problemler şunlar olabilir:

- ▶ EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcısı, etkin rekabet baskısı eksikliği nedeniyle, hizmet kalitesini artırma ihtiyacı duymayabilir ve aşırı fiyatlandırma yapabilir. Bu durum, yeni teknolojilerin geliştirilmesini sınırlayabilir veya yatırımı geciktirebilir.
- ▶ Pazar gücünü yatay veya dikey olarak bağlantılı pazarlara genişletebilir ve ilgili pazarlardaki konumunu güçlendirebilir.
- ▶ Piyasaya girişi zorlaştırırken ağ ve teknoloji yatırımlarının gecikmesine sebep olabilir.

Özetle bir EPG haberleşme sağlayıcısı gerekli düzenlemelerin yokluğunda, pazardaki rekabeti çarpıtacak ve hatta kaldıracak çeşitli uygulamalarda bulunabilir.

Bu bölüm, bir önceki piyasa analizini takiben yürürlüğe giren mevcut yasal değişikliklerin açıklamalarını ve toptan mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarına ilişkin önerilen yasal değişiklikleri açıklamaktadır

6.1. Mevcut Yapının Gözden Geçirilmesi

Bir önceki piyasa analizinde etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcıları saptanmış ve bunun neticesinde ilgili pazarda etkin rekabetin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunu takiben, KKTC'nin piyasa analizi tüzüğü'nün, EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarına uygulanabilecek beş olası yükümlülüğü ortaya koyduğu belirtilmiştir. Söz konusu beş yükümlülüğe ilişkin bir önceki pazar analizinden elde edilen çıktılarına aşağıda yer verilmiştir.

6.1.1. Fiyat Kontrolü Yükümlülüğü

Analizler, KKTC'den başlatılan ses aramalarının sonlandırılması için sabit veya mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin sınırlandırılması konusunda güçlü bir kamu yararı argümanı olduğunu göstermektedir. Belirlenen tavan ücretler, arz maliyetini aşan ve sesli telefon görüşmelerinde son kullanıcının ödeyeceği ücreti gereksiz yere yükseltecek sonlandırma ücretlerinin önüne geçmektedir. Ayrı bir raporda (Çağrı Sonlandırma Ücretleri Kıyaslama

Raporu), bir sonraki düzenleyici dönemde uygulanacak tavan ücretlerinin seviyesi için, çeşitli öneriler ortaya konulmaktadır.

Ayrıca, KKTC dışından gelen aramalara üst sınır uygulanmaması yönünde güçlü bir kamu yararı argümanı bulunmaktadır. KKTC'deki mobil operatörler çağrı sonlandırma ücretlerinde tavan fiyat uygularken, örnek olarak A Ülkesindeki operatörler bu tür aramalar için daha yüksek ücret talep ederse, bu (dengeli trafik akışları olduğu varsayılarak) KKTC'den A ülkesine doğru net bir gelir akışına yol açacaktır. Başka bir deyişle KKTC, A Ülkesindeki telekomünikasyon hizmetlerini sübvansede ediyor olacaktır. Bu etkiyi önlemek için BTHK, KKTC'deki mobil operatörlerin, diğer ülkelerdeki operatörlerle karşılıklı olarak sonlandırma ücretlerini müzakere etmekte serbest olmasını önermektedir.

6.1.2. Erişim Yükümlülüğü

BTHK, iki mobil çağrı sonlandırma pazarındaki mobil operatörün de KKTC'deki sabit veya mobil fark etmeksizin herhangi bir şebeke operatöründen gelen aramaları sonlandırmakla yükümlü olmasını önermektedir. Bu, KKTC'deki herhangi bir şebekedeki son kullanıcının, KKTC'deki diğer herhangi bir sesli telefon kullanıcısıyla konuşmasını sağladığı için açıkça kamu yararı taşımaktadır. Böyle bir yükümlülüğün operatörlere uygulanmadığı durumda, rakiplerinden daha fazla sayıda abonesi olan herhangi bir şebeke operatörü, rakip operatörlere ait şebekeleri veya hizmetleri son kullanıcılar için daha az çekici kılmak için (rakip operatör, daha az arama gerçekleştirme fırsatına sahip olacağından dolayı) onlardan gelen aramaları sonlandırmayı reddedebilecektir. Ve daha büyük ve daha güçlü olmak için kendi perakende hizmetlerine abone kazanımına yol açılabilecektir. Bu durum kamu yararına aykırıdır. Hem rekabeti zayıflatacak hem de KKTC abonelerinin halihazırda sahip olduğu şebekeler arası (any-to-any) bağlantıyı yok edebilecektir.

Çağrıları düzenlenmiş tavan fiyatlarla sonlandırma zorunluluğu, operatörlerin birincil erişim yükümlülüğüdür. Ancak başka yükümlülükler de bulunmaktadır. Bunlar, ilgili tesislere erişim için makul talepleri karşılamayı, iyi niyetle müzakere etmeyi, halihazırda verilmiş olan tesislere erişimi geri çekmemeyi, teknik arayüzlere, protokollere ve diğer teknolojilere erişim izni vermeyi ve erişimin zamanında sağlanmasını içermektedir.

6.1.3. Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü

Üç şebeke operatörü¹⁶ arasındaki etkin rekabeti en üst düzeye çıkarmak için, her birinin diğer ikisine ayırım gözetmeksizin sonlandırma hizmetleri sunması önemlidir (sabit ve mobil çağrı sonlandırma maliyetlerindeki içsel farklılıkları yansıtan tavan çağrı sonlandırma ücretlerine dayanarak). Buna hizmet kalitesi gibi fiyat dışı tedarik

¹⁶ Turkcell, Telsim ve Telekomünikasyon Dairesi.

koşullarında ayrımcılık yapılmaması ve fiyatta ayrımcılık yapılmaması da dahil edilmelidir. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğü, ses hizmetleri için perakende pazarlarda rekabetin bozulmasını önlemek için gerekli bulunmuştur.

6.1.4. Şeffaflık Yükümlülüğü

Her şebeke operatörünün şunları yapması gerekmektedir:

- ▶ Diğer operatörlerin çağrılarını birbirine bağlamak ve sonlandırmak için ihtiyaç duyacağı teknik bilgileri sağlaması; ve
- ▶ Ara bağlantıyı sağlamak için uzun müzakereler ihtiyacını ortadan kaldırması.

Şeffaflık yükümlülüğü, ses hizmetleri için perakende pazarlarda rekabetin bozulmasını önlemek için gereklidir ve KKTC'deki sabit ve mobil şebekelerin devre anahtarlama (circuit switched) tümüyle IP tabanlı şebekelere geçişi ile muhtemelen gelecekte daha da önem kazanacaktır.

6.1.5. Muhasebe ayrımı yükümlülüğü

BTHK, sabit ve mobil operatörlerin çağrı sonlandırma hizmeti faaliyetleri ile diğer faaliyetleri arasında bir muhasebe ayrımı yapılmasına gerek görmemektedir. BTHK, şebeke operatörlerinin fiili maliyetlerine dayalı olarak tavan fiyat belirlemesi durumunda böyle bir gereklilik duyabilecektir. Ancak, KKTC'nin mikro ülke statüsü göz önüne alındığında, bunun yerine çağrı sonlandırma tavan ücretlerinin, Avrupa ülkelerindeki çağrı sonlandırma uzun artan maliyetleri üzerinden kıyaslama (benchmarking) yaklaşımı kullanılarak belirlenmesini önermektedir. Tavan ücretleri belirlemeye yönelik bu yaklaşım, düzenleyici maliyetlerini asgari seviyede tutmakta ve çağrı sonlandırma pazarlarına ilişkin yapılmış önceki piyasa analizlerinde kullanılan yöntemlerle tutarlıdır. Daha fazla ayrıntı için Çağrı Sonlandırma Ücretleri Kıyaslama Raporuna bakınız.

6.2. Öneriler

Kurum, güncellenen piyasa analizi sonucunda "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü çerçevesinde bir önceki bölümde tanımlanmış olan tüm yükümlülüklerin mobil şebekede çağrı sonlandırma piyasasındaki tüm haberleşme sağlayıcılarına uygulanmasının devamına karar vermiştir.

Buna ek olarak, Kurum, ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin 6'ncı fıkrasında belirtilmiş 'Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi' yükümlülüğü kapsamında, mobil şebekede çağrı sonlandırma ücretlerinin aynı tüzüğün 12'nci maddesinin 6'ncı fıkrasının (Ç) bendine

"Kurum, Uzun Dönem Artan Maliyetler hesabı doğrultusunda fiyatları tespit edebilmesi için haberleşme sağlayıcılardan gerekli tüm bilgi ve belgeleri talep edebilir. Haberleşme sağlayıcılar Kurum tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri kendilerine bildirim yapılmasından itibaren 15 (On beş) iş günü içerisinde Kuruma göndermek zorundadırlar. Kurum, haberleşme sağlayıcılardan gelen bilgilerin Uzun Dönem Artan Maliyetler hesabı doğrultusunda fiyatları tespit edebilmesi için yeterli olmadığına kanaat getirmesi halinde; Avrupa Birliği üyesi ülkelerin uygulamalarını, uygun olduğu ölçüde dikkate alarak fiyatları belirleyebilir ve/veya fiyatlara üst sınır koyabilir. Taraflar arasında anlaşma bulunamaması halinde Kurumun belirlediği fiyatlara uyulması zorunludur." göre güncellenmesi gerektiğine karar vermiştir.

Soru 9: Mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirlenen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

7. Sonuç

Mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarına ilişkin olarak yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde, Yasa, "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü ve diğer ilgili elektronik haberleşme mevzuatı çerçevesinde;

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıları olan Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim ile kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilen diğer mobil haberleşme sağlayıcılarının mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda bir önceki piyasa analizinde getirilmiş aşağıdaki yükümlülüklerin halen geçerli olması gerektiğine karar verilmiştir.

1. Fiyat kontrolü yükümlülüğü
2. Erişim yükümlülüğü
3. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğü
4. Şeffaflık yükümlülüğü

İşbu piyasa analizi sonucunda, getirilen yükümlülüklerden 'Fiyat kontrolü' kapsamında mobil şebekede çağrı sonlandırma ücretlerinin, piyasada rekabeti sağlamak amacıyla yenilenmesine karar verilmiştir

EK 1: Kamuoyu Görüşü Soruları

Soru 1: SMS sonlandırma hizmetinin mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında değerlendirilmesine katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 2: 2G, 3G ve 4G çağrı sonlandırma hizmetlerinin aynı pazar kapsamında değerlendirilmesine katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 3: Sabit ve mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin ayrı pazarlar kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 4: VoIP hizmetlerinin mobil çağrı sonlandırma pazarında değerlendirilmemesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 5: Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 6: Üçlü kriter testi ile mobil çağrı sonlandırma pazarı ile ilgili belirlenen değerlendirmelere katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 7: Mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcılarının EPG'ye sahip olup olmadığının tespitinde uygulanan rekabet değerlendirme yaklaşımına katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 8: Mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmeti sunan tüm haberleşme sağlayıcılarının, mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 9: Mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirlenen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Lütfen görüşlerinizi gerekçeleri ile detaylı bir şekilde ifade ediniz.